

Erik Lindgren

Något om posten vid järnvägarna

Slite-Klintehamn-Hablingbo

och dess omgivning

**Förlagan tillverkad 1994
Detta är kopia nr**

Andra förbättrade upplagan
Med tack till Stig Högström
för mycket värdefull hjälp

Posthistorisk skriftserie nr 233

Förord

Den smalspåriga järnvägen Roma-Klintehamn öppnades för allmän trafik den 21 september 1898, d v s två hela decennier efter att Roma redan hade fått järnvägstrafik från Visby. Bolaget hade samförvaltning med Slite-Roma järnväg under åren 1927-1940, en organisation som då kallades trafikförvaltningen Slite-Klintehamn. Om de förenade post- och järnvägsstationerna på sträckan Slite - Roma, d v s Bäl, Källunge, Hesselby och Dune, har jag berättat i häfte nr 232 i den posthistoriska skriftserien.

I avsikt att söka få en någorlunda översiktlig bild över postförhållandena på västra delen av mellersta Gotland gör jag i detta häfte förhållandevis långa avstickare från järnvägen till i huvudsak sådana orter som kunnat utnyttja järnvägen som "matarlinje" för postföring till och från stationerna men av praktiska skäl också sådana som hade landsvägsförbindelse med Visby och låg relativt nära södra delen av staden. Berörda orter presenteras, utom de sistnämnda, i anslutning till avsnittet om den geografiskt sett närmast liggande järnvägsstationen vid järnvägslinjen Roma-Klintehamn.

Det är inte fråga om att beskriva postens utveckling i sin helhet på de olika orterna. Det blir i stället exempel på händelser av varierande slag på en och annan plats, händelser som i någon mån belyser problem som uppstår i relationerna mellan Posten och samhället eller mellan Posten och dess anställda. I några fall har jag inskränkt mig till att redovisa tidpunkter för tillkomst och avveckling jämte uppgifter på föreståndarnas namn, om jag lyckats få fram dem. Jag lämnar exempel på föreståndarnas villkor i lönehänseende för tidsperioden fram till dess att generellt avtalsenliga löner kunde börja tillämpas, d v s under tiden i stort sett fram till och med första världskriget eller så länge anbudssystemet tillämpades.

Jag är medveten om att redovisningen blir ofullständig på grund av att tillgången till arkivmaterial är starkt begränsad. För kompletteringar och kommentarer från läsarna är jag tacksam. Till tjänst för dem som eventuellt besöker Postens centralarkiv lämnar jag ibland uppgifter om diarienummer för vissa handlingar.

Växjö i april 1994

Erik Lindgren

Roma

Helt kort gör jag här en sammanfattning om posten på utgångsorten för järnvägen till Klintehamn. Fler uppgifter om Roma lämnas i posthistoriskt häfte nr 216. I Roma fanns en lantpoststation sedan 1874 års ingång. Den flyttades till järnvägsstationen den 1 oktober 1878. Efter nära nog exakt 20 år, eller den 8 oktober 1898 flyttades poststationen från järnvägsstationen, som blev en knutpunkt genom tillkomsten av järnvägen till Hablingbo. Poststationen fick från den 1 augusti 1906 heta Romakloster på grund av upprepade förväxlingar vid sortering av post till Rom i Italien.

Skilsmässan mellan post och järnväg blev inte så långvarig och det var möjligt att åter flytta poststationen till järnvägsstationen den 1 november 1906. God utveckling av poströrelsen tvingade fram en ny skilsmässa och från augusti 1949 höjdes posten i Romakloster till en postexpedition. Med ny terminologi finns det sedan 1977 ett postkontor i Romakloster, vars chef har ansvar för service till omkring 1800 hushåll med den postadressen.

1898-09-22--1961-05-31

Isums

Den första stationen på den nya järnvägen var Isums sydost om Hogräns kyrka. Som framgår av tidtabellen nedan, hade poststationen namnet Isum. Detta ändrades den 15 maj 1939 till samma namn som järnvägsstationens, d v s **Isums**. Vid detta tillfälle ändrades 95 postnamn i strävan efter lika benämning för järnvägs-, telefon- och poststationer på en och samma ort (Posthistorisk skriftserie nr 19).

Roma — Klintehamn.

(Från den 22 september 1898.)

Fk. Brl. Tåg 2.		Denna spalt läses nedifrån och uppåt.
9,0	Roma	6,0
9,17	Isum	5,49
9,35	Bander	5,30
10,5	Sanda *)	5,4
10,15	Klintehamn	4,50

Tåg 5.
Fk. Brl.

Häftena i den posthistoriska skriftserien tillverkas med hjälp av en ordbehandlare, en ljuslåda för montering och en kopiator, allt av enklaste slag. Det är fråga om ett rent hantverk och defekter kan förekomma. Jag hoppas Du har överseende därmed och att Du accepterar att det framforskade innehållet är viktigare än häftets utförande.

Erik Lindgren

*) Mellan järnvägs- och poststationen i Sanda befordras posten med särskildt bud.

Järnvägsmannen Gustaf Adolf Svanberg, född 1869, blev ansvarig för postgöromålen i Isum, när stationen öppnades den 22 september 1898. Hans årsarvode var inledningsvis 120 kr för denna del av arbetet. Det steg etappvis efter hand som arvoden till föreståndarna för förenade post- och järnvägsstationer reglerades. Sålunda blev det 240 kr 1903, 300 kr 1906, 400 kr 1909 och 420 kr 1914. Till den sistnämnda summan kom ett biträdesanslag på 240 kr.

Poststationen i Isums skildes från järnvägsstationen innan tågtrafiken upphörde. Med 1952 års ingång anställdes Gunhild Linnéa Pettersson som föreståndare och med maj månads utgång 1961 drogs poststationen in.

Ansökan förgäves om poststation

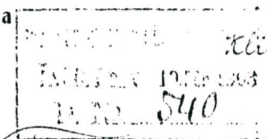
Hogrän

En trafikstation med namnet Hogrän anlades vid den nya järnvägen utan att man förde på tal att låta postgöromål handhas där. Det gick inte länge efter tågstart, innan kyrkbyn i Hogrän lät höra av sig i ett ärende om postservice. Detta hade sin grund i det förhållandet att landsvägspostlinjerna lades om med järnvägens tillkomst. Vi finner sålunda i protokollet vid en extra kommunalstämma i Hogrän den 9 januari 1902 besvikelse över att sedan tågen börjat gå, hade den möjlighet försvunnit, som man hade tidigare att sända och få post med en passerande postförare. Stämman utsåg hemmansägaren Ludvig Jacobsson i Alvede att tillsammans med ordföranden Johan Wessman skriva till poststyrelsen för att ansöka om en poststation i Hogrän. Jag väljer att citera något av de båda männens brev till poststyrelsen, eftersom det belyser hur postärendena klarades före järnvägsperioden:

"Före Klintehamn-Roma järnvägs tillkomst 1897 hade Hogrän socken fördelen av att få sin post på Kungl. Postverkets bekostnad avlämnad på central plats inom Hogrän, nämligen i socknens skolhus, men efter det nämnda järnväg, vilken även sträcker sig genom Hogrän socken och därstädes har station, blev öppnad för allmän trafik, inrättades postanstalter i två angränsande socknar, nämligen i Atlingbo å järnvägsstationen Isums och i Mästerby å järnvägsstationen Bander; mellanliggande station Hogrän kom ej i åtanke och Hogrän socken förlorade fördelen av att få sin post till den härovan nämnde centrala platsen inom socknen och har sedan fått hämta post från Banders poststation i Mästerby socken till skolhuset i Hogrän, vilken postföring för närvarande medför en utgift för Hogrän socken av 52 kronor utom vad föreståndaren å postanstalten vid Bander har att tillgodogöra sig för en lösväskas emottagning och avsändning tvenne gånger varje vecka".

Med framställningen till poststyrelsen följde också ett brev med tillstyrkan från innehavarna av dels en diversehandel och dels en spannmålsaffär i Västergarn samt från kronofogde August Bokström i Gotlands södra kronofogdekontor. Vid den följande undersökningen uttalade sig Klinte-Roma Järnvägs AB på sätt som framgår av illustrationen på nästa sida.

Klintehamn—Roma
Järnvägs-Aktiebolag.

Klintehamn den 18 Februari
1903.

Till
Postinspektiörens i Östra post-
distriktet.
Stockholm.

Med anledning af den perifer
på den 10 inkommande veckan
har jag äran meddela att af
vår för lokal kan beredas för
inrättande af poststation i
Hogrän trafikstation järnvägs-
stationen kan tillförbinda till
till poststyrelsen att förestå
poststationen, när arbetet i
postverket tjänst utgör hinder
för föreståndaren att tillgå
ut ålängden för järnvägsbo-
t.

Med tillhörande
och för Atlingbo
J. Sjöbeck Klintehamn som järnj.

Det var ju ett klart avslag och postmästare Gustaf Sjöbeck i Visby avstyrkte bifall i sin kommentar den 23 januari 1903. Han hade hört med poststationsföreståndarna i Bander och Isum och fått veta att posten till och från Hogrän var "ganska obetydlig". Han tillade: "Då dessutom avståndet till var och en av nämnda poststationer endast är 2 å 3 kilometer, synes kommunens begäran såväl beträffande inrättandet av en poststation i Hogrän som ock

om postens transporterande till denna kommun på postverkets bekostnad för närvarande icke ha tillräckligt fog för sig".

Poststyrelsen beslöt vid föredragning den 27 februari 1903 att framställningen om en poststation i Hogrån inte skulle föranleda vidare åtgärd. Frågan togs emellertid åter upp vid den ordinarie kommunalstämman i Hogrån den 28 december 1911. Efter den följande framställningen begärde postmästare Sjöbeck uttalanden av poststationsföreståndarna i Isum och Bander. Jacob Lundin i Bander ansåg att *"det billigaste för både Postverket och Hogråns socken vore, att anhålla hos Postinspektionen i Östra distriktet att få lösväskan fritt från Bander till Hogrån och åter med posttjänst 369, då den ändå går genom Hogråns socken och tåget stannar vid Hogråns station varje gång"*. Poststationsföreståndare Gustaf Svanberg uttalade, att *"en poststation i Hogrån ej skulle bli för Postverket någon förtjänst"*.

Postmästare Gustaf Sjöbeck anslöt sig till Jacob Lundins förslag och till ärendet fogades ett uttalande av kronofogden som fann det *"svårt att förorda bifall till framställningen dels i och för sig och dels med hänsyn till andra lika illa lottade kommuner som då med all rätt skulle kunna göra anspråk på samma förmån"*. Sedan även postdirektionen avstyrkt framställningen, beslöt poststyrelsen den 4 juni 1912 att den *"på grund av vad i ärendet framkommit"* inte borde bifallas. Någon poststämpel med namnet HOGRÅN kom aldrig att tillverkas.

1898-09-22-1961-05-31

Bander

Den tredje stationen på den nya järnvägssträckan blev den med namnet Bander. En poststation öppnades där den 22 september 1898. Naturligt nog fick järnvägsbefälet ansvar för posten, i detta fall Jacob Thomas Petter Lundin. Han blev platsen trogen hela sitt yrkesverksamma liv och fick efter hand bättre ersättning för sitt postarbete. I järnvägslönen bakades 120 kr in som ersättning från postverket, höjt till 300 kr 1903, 380 kr 1906 och 420 kr 1914. När han pensionerades, möjligen år 1915 vid 63 års ålder, flyttade han poststationen till ett rum i Lantmännens magasin.

Där fortsatte han i postverkets tjänst till 1935, då posten tycks ha återförenats med järnvägen (diarienummer 1 B 1935:152) och ansvaret överlätits på platsvakten Erik Pettersson. Efter ny skilsmässa från järnvägen blev Eva Maria Olivia Engström poststationsföreståndare i januari 1949. Poststationen drogs in den 31 maj 1961.

1874-01-01-1922-09-30

Stenkumla

Något närmare Visby än Bander via den därifrån nordgående landsvägen finner vi Stenkumla kyrka. Den passerades av postföraren mellan Visby och Klintehamn när man började planera för öns nya postnät i anslutning till att kronobrevbäringen skulle upphöra och Stenkumla blev till och med utgångspunkt för en av de nya postföringslinjerna. Från den redan existerande huvudlinjen från Visby söderut utgick sålunda i Stenkumla från 1874 års början en halvannan mil lång linje till Atlingbo över Wall enligt ett kontrakt med fjärdingsmannen Per Wahlgren i Hogrån. Han befordrade posten på denna sträcka med häst och vagn två gånger i veckan med en ersättning per år i ett för allt av 198 kronor. Kärrpostlinje var det formella namnet för denna form av postföring.

Till föreståndare för den med 1874 års ingång öppnade poststationen i Stenkumla antogs skolläraren Niklas Petter Sahlsten med 75 kr i årsarvode. Det höjdes till 150 kr genom poststyrelsens beslut den 23 april 1874, då de flesta av Gotlands poststationsföreståndare efter en gemensam aktion fick denna årsersättning, oavsett om de fått börja med 50, 75 eller 100 kr vid årets ingång.

Under 1877 planerades för lantbrevbäring på Gotland, en ny form för postdistribution som började införas 1878. Gotland kan sägas ha varit ett pionjärområde med postmästare Johan August Lindqvist i Visby som entusiastisk organisatör. Enligt hans planering skulle poststationen i Stenkumla dras in med 1878 års ingång. Hans förslag sammanfattades i en framställning till poststyrelsen, som i sin tur redovisade dem till länsstyrelsen den 5 oktober 1877. I olika omgångar fick det ursprungliga förslaget revideras. Länsstyrelsen tog i ett brev till poststyrelsen den 27 oktober upp frågan om *"att i stället för kärrpostlinjen Stenkumla-Wall-Atlingbo och gångposten Sanda-Mästerby, vilka skulle indragas, borde anordnas lantbrevbäring medelst 2 veckoturer Eskelhem-Mästerby-Atlingbo-Wall-Eskelhem, varjämte poststationerna i Stenkumla, Mästerby, Atlingbo och Wall skulle indragas"*.

Mot det citerade av postmästaren framförda förslaget ansåg sig länsstyrelsen böra anföra bl a följande:

"Då ett sådant anordnande av lantbrevbäring å denna trakt icke skulle komma att medföra den nytta, man bör kunna av densamma vänta, i synnerhet för präster och andra tjänstemän, i ty att varken den i Sanda socken boende länsmannen därigenom finge direkt förbindelse med Mästerby, Atlingbo och Wall socknar eller prästerskapet i Sanda pastorat, nämligen kyrkoherden i Sanda och komministern i Mästerby, sådan förbindelse sinsemellan, utan de skulle, vid ankomst av post från Visby,

nödgas vänta flera dagar på sådan förbindelse, hemställer Konungens Befallningshavande, att ifrågavarande lantbrevbäring måtte anordnas att utgå från Sanda över Mästerby och Atlingbo till Wall samt återgå samma väg, varigenom någon nämnvärd tillökning i kostnad för postverket ej bör uppkomma".

Jag har gjort det långa citatet som ett exempel på att länsstyrelsen nu liksom vid kronobrevbäringens upphörande i första hand tog hänsyn till civilstatens behov av postförbindelser. Att man tog viss hänsyn också till de enskilda korrespondenterna framgår av att förut nämnda förslag om indragning av poststationen i Stenkumla från 1878 års ingång förföll. Bakgrunden till denna lokala framgång finner vi i ett brev till poststyrelsen den 4 december 1877 från A Ericsson, ordförande i Stenkumla kommunalstyrelse. Flera av ledamöterna undertecknade också brevet, vari det bl a heter följande:

"Då till vår kännedom kommit att den enda poststation vi äga inom Stenkumla Pastorat i Gotlands Län kommer att vid innevarande års slut upphöra, vilket vi med stor ledsnad erfore, emedan en del hemmansägare äro bosatta 1 3/8 mil från Visby postkontor, där värdeförsändelserna från och till detta Pastorat troligen skall lämnas och hämtas, vilket förorsakar stor tidspillen och besvär, men då poststationens inkomster ej motsvarat dennes utgifter, så är Poststationsföreståndaren beredvillig, att nedsätta sitt poststationsarvode från det nuvarande Etthundrafemtio kronor till åttio kronor årligen från Postkassan".

På poststyrelsens förfrågan tillstyrkte länsstyrelsen bifall den 15 december och poststyrelsen beslöt den 21 december 1877 att poststationen i Stenkumla skulle få bibehållas tills vidare. Skollärare Sahlsten fick skriva under ett nytt kontrakt och i förteckningen "*Poststationerna i Riket*" gjordes för Stenkumla anteckningen "*Bibehålles så länge föreståndare erhålles mot 80 kr årligt arvode*". När förre skolläraren Johan Gottberg övertog poststationen den 1 juli 1891, fick han sålunda finna sig i denna ersättning, men trots anteckningen lyckades han efter framställning få sitt årsarvode höjt till 150 kr för tillämpning från den 1 oktober 1898.

Folkskolläraren Johan August Fagerström kom ett snäpp högre, för han lyckades utverka 200 kr i årsarvode när han tillträdde med 1905 års ingång, men sedan blev det slut med pekuniära förbättringar. Det blev förhållandevis täta skiften och längden över poststationsföreståndare innehåller följande namn: Karl Gustaf Edvard Eneqvist (1906-1915), Jakobina Charlotta Gurli Ödman (1915-1916), Artur Erik Magnusson (1917) samt Hanna Juliana Lundblad från 1918 års ingång.

Det befanns ändå inte rimligt att bibehålla den föga utnyttjade poststationen och efter undersökning (diarienummer 1B 1922:897 och 916) blev den indragen med september månads utgång 1922.

Lantbrevbäring till Träkumla

Kommunalstämman i Träkumla den 12 januari 1900 uppdrog åt tre personer att hos poststyrelsen begära en lantbrevbäring mellan Stenkumla poststa-

tion och Träkumla med två turer i veckan. De kommitterade uppgav i sin framställning den 29 januari, att fjärdingsmannen Nicklas Myrdahl var villig åta sig lantbrevbäringen två gånger i veckan mot en ersättning av 50 öre per tur fram och åter. Kommunen skulle enligt gällande praxis åta sig kostnaden för ett kommunombud i Träkumla för den fortsatta kontakten med dem som hade post att hämta eller skicka.

Vidare skulle kommunen ansvara för att frimärksförsäljningen uppgick till minst 52 kronor om året, motsvarande den årsersättning som utgick till lantbrevbäraren. Eventuellt underskott skulle betalas av kommunen till postverkets kassa.

Postmästaren i Visby meddelade postinspektören i östra distriktet, att posten till Träkumla var så ringa, att han inte ansåg sig böra tillstyrka framställningen. Postinspektören instämde i detta i sin redovisning till poststyrelsen och framhöll, att befolkningen i Träkumla hade "*tillfälle att erhålla post utväxlad medelst befintlig daglig förbindelse mellan Visby och Träkumla*". Poststyrelsen beslöt vid föredragning den 9 mars 1900, att framställningen inte skulle föranleda till någon vidare åtgärd. I "modern tid" var det självklart att även de här berörda hushållen skulle komma i åtnjutande av lantbrevbäring.

1912-12-01-1971-06-30

Hallvards

Med en väl så lång avstickare norrut från järnvägen går vi på vår tänkta färd vidare förbi Stenkumla norrut till Hallvards. Där inrättades en poststation den 1 december 1912. Den fanns i järnvägsstationen, som då var slutpunkt för järnvägssträckan Visby-Hallvards. Om den järnvägen berättas kort i nästa avsnitt med rubriken Visborgsslätt. Olof Oscar Bengtsson fick i Hallvards svara för postärendena vid sidan om arbetet som järnvägsman. Han fick 180 kr om året i ersättning för själva postarbetet.

Även efter tågtrafiknedläggningen 1939 fanns poststationen kvar i stationshuset. Bengtsson avlöstes den 1 november 1950 av Kurt Yngve Folke Larsson, som flyttade poststationen 1957 till ett hus ett hundratal meter söderut vid länsvägen. Poststationen fick namnet Visby 5 från den 1 juli 1971 och flyttades till Vibble. Den organiserades som postexpedition 1977 och fick termen postkontor från 1986. Tre olika posthus har använts efter flyttningen från järnvägsstationen. Som en följd av projekt "Nät 92" har postkontoret lagts ut på entreprenad och är numera "Post-i-butik".

Namnet Visby 5 har tidigare funnits på en annan postanstalt, nämligen Visborgsslätt, som fanns under tiden 1 juni 1904 - 31 mars 1955 med detta namn samt därefter till och med utgången av november 1964 med namnet Visby 5. På grund av den poststationens speciella karaktär som serviceorgan på en militär mötesplats ägnar jag i nästa avsnitt utrymme även åt den, ehuru den på inte sätt kan knytas till postanordningar i anslutning till häftets titel.

Visborgsslätt (Visby 5)

Tre kilometer söder om Visby finns det område som fick namnet Visborgsslätt och som blev övningsplats för militär verksamhet under lång tid. I ett brev till poststyrelsen den 18 mars 1904 skrev "**Militärbefällets på Gotland expedition**", att "*till följd av den nya härordningens genomförande trupp kommer att vara förlagd hela året om å övningsplatsen Visborgs slätt, vintertiden omkring 300 man och sommartiden omkring 1000 man*". Man önskade poststyrelsens medgivande att öppna en poststation där.

Poststyrelsen remitterade ärendet till postinspektionen, som i sin tur lät postmästare Gustaf Sjöbeck uttala sig. Han hade funnit att "*en ganska stor brevväxling förekommer från och till värplikliga som äro förlagda till Visborgsslätt, beroende tydligen därpå att flera av dem hava sina närmaste anhöriga på Sveriges fastland delvis å härifrån rätt avlägsna orter*". Postmästaren tillstyrkte framställningen och ansåg det vara lämpligt att vid bifall välja en militär som föreståndare. Som sådan föreslog militärbefälhavaren att sergeanten vid regementet Oskar Nilsson skulle utses.

Postinspektör Adolf Malmgren var i sitt remissvar till poststyrelsen positivt inställd och konstaterade att regementet utan kostnad för postverket skulle upplåta en lokal och dessutom "*verkställa postens befordran två gånger om dagen i vardera riktningen mellan postkontoret i Visby och omhandlade poststation genom gående bud, som vid vissa turer skulle medfölja en å järnvägslinjen Visby - Visborgs slätt framgående ångvagn*".

Här bör kanske inskjutas att järnvägen Visby-Visborgsslätt byggdes av armén och öppnades för allmän trafik den 27 juni 1904. Det var en två kilometer lång smalspårsbana som förlängdes, sedan ett bolag med namnet Visborgsslätt - Bjärs järnväg fått koncession. Inte förrän 1912 öppnades den 7 km långa järnvägssträckan Visborgsslätt - Kneippbyn - Hallvarvs för allmän trafik (första delsträckan den 25 juni och från Kneippbyn den 29 augusti). Persontrafiken lades ner med 1939 års utgång men godstrafik uppehölls till och med september 1946. Spåret revs 1948.

Poststyrelsen biföll framställningen och poststationen öppnades den 1 juni 1904 med namnet Visborgsslätt. Av den här återgivna tidtabellen framgår inte den alternativa sporten med ångvagn, men den möjligheten torde ha utnyttjats även om tidtabellen upptar benämningen gångpost.

Visby—Visborgs slätt.			
(Gångpost.)			
(Från den 1 juni 1904.)			
Sön- och helgd.	—	9,35	} 0,3
Söckendagar.	—	9,35	
Sön- och helgd.	—	5,30	} 0,3
Söckendagar.	—	9,06	
Sön- och helgd.	—	9,06	} 6,10
Söckendagar.	—	6,10	
Visby postkontor			
Söckendagar.	—	5,0	} 9,20
Sön- och helgd.	—	9,20	
Visborgs slätts poststation			
Söckendagar.	—	4,20	} 9,0
Sön- och helgd.	—	9,0	
Postföringen ombesörjes utan kostnad för Postverket.			

Oskar Nilssons årsarvode blev från början 360 kr. Hans begäran i januari 1906 om högre arvode avlogs och ett nytt försök gjordes i december 1908. Postinspektören fann sig efter utredning inte kunna tillstyrka framställningen, "*då Nilsson i sin egenskap av sergeant åtnjutit lön och hel dag-avlönning samt ff regementschefen förklarar, att lämplig militärperson vid behov kunde ställas till poststationsföreståndarens förfogande*".

I detta fick Oskar Nilsson finna sig. Ny föreståndare blev den 1 juli 1912 Mathilda Eilertz, efter kort tid följd av Signe Maria Eilertz, innan Oskar Nilsson återtog befattningen den 1 juli 1919. Andra trädde till innan Hellny Ellen Maria Arvidsson tog över den 1 augusti 1943 och fick uppleva att poststationen höjdes till postexpedition den 1 oktober 1951. Hon fick också vara med om namnändring av postexpeditionen till Visby 5 den 1 april 1955. Den befanns inte vara behövlig vid fortsatt omorganisation av postens kassanät och drogs sålunda in med november månad utgång 1964.

Gotlands Tofta

Man får intrycket att det blev lättare att få bifall till framställningar om poststationer några årtionden in på det nya seklet än under tiden närmast sekel-skiftet. Det kan ändå synas underligt att det inte alls rådde någon tvekan om bifall till en framställning från Tofta kommunalstämman om att inrätta en poststation med postföring till Tofta genom omnibus från Visby fyra gånger i veckan från den 1 augusti 1930. En förklaring finner man dock i det faktum att det var fråga om en strukturrationalisering som innebar att lantbrevbäringen från Eskelhem till Tofta samtidigt drogs in.

Postdirektionen i Linköping hade sin egen uppfattning i namnfrågan. Där hävdades, att även om prefixet Gotlands användes i kombination med namnet Tofta skulle post riskera att bli felsänd till den halländska poststationen med namnet Tofta. Man befarade att gotlänningarna inte själva skulle använda prefixet eller kanske skriva det på raden ovanför ortnamnet. Därför ansåg postdirektionen för sin del namnen **Gnismvärd** eller **Dyple** vara lämpligare än **Gotlands Tofta**. Före beslut blev det en fråga för Svenska Ortnamnsarkivet, där Jöran Sahlgren uttalade bl a följande:

"*Skulle i större utsträckning landskapsnamnen användas som förra ledet i sammansatta poststationsnamn, så skulle också småningom förblandningar mellan så sammansatta namn uppstå. Endast ett mycket litet antal dylika namn kunna tillstyrkas för varje landskap, På Gotland finnas redan Gotlands Hässelby och Gotlands Karby. Namnet Gotlandstofta blir nr 3 i serien. Härmed torde denna lämpligen böra avslutas*".

Jöran Sahlgren tillstyrkte sålunda med tveksamhet det sammansatta namnet Gotlandstofta, "*för så vitt poststationen ligger i Tofta by. Skulle den däremot ligga i grannbyn Dyple, vilket namn är ensamstående i hela Sverige, vore detta namn att föredraga framför Gotlandstofta*". Telegraf- och

järnvägsstyrelserna hade intet att erinra mot namnet Gotlandstofta. Detta blev också poststyrelsens beslut, som fattades redan den 14 april 1930, medan poststationen öppnades den 1 augusti 1930.

När poststyrelsen beslöt om ett stort antal namnändringar från den 15 maj 1939, torde mängden av ärenden ha medfört att man blundade för vad Sahlgren uttalat om ett sammansatt ord. Poststationens namn skrevs nämligen därefter med två ord.

Poststationens föreståndare fick en fast årsersättning av 360 kronor, vilket motsvarade första avlöningsklassen enligt det några år tidigare införda systemet efter att anbudsförfarandet hade avvecklats. Dessutom tillkom ett årligt expensanslag på 60 kronor "jämte stadgat semesterbidrag". Vi ser här hur personalorganisationerna hade lyckats få fram helt andra villkor än de som gällde från poststationernas start till ett par decennier in på det nya seklet.

I samband med tillkomsten av poststationen Gotlandstofta drogs den gående lantbrevbäringen Eskelhem och postföringen på linjen Sanda - Västergarn in. Till Västergarn skickades posten därefter med samma buss som anlätades för postföringen till Gotlandstofta.

Med 1936 års ingång blev Ester Kristina Amalia Toftén föreståndare för poststationen. När den motoriserade lantbrevbäringen växte fram i allt snabbare takt efter andra världskriget och dess verksamhet blev fullt jämförlig med kassabetjäningen vid de fasta postanstalterna, drogs den ena efter den andra av de små poststationerna in. Detta drabbade Gotlands Tofta med utgången av 1969.

KUNGL. GENERALPOSTSTYRELSENS

CIRKULÄR

1930

23 juli

Nr 42

I:o

Den 1 nästkommande augusti öppnas poststationer, benämnda Gotlandstofta i Ausarve inom Tofta socken, Gotlands län, Middagsberget i byn Södra Bredåker inom Överluleå socken, Norrbottens län, Purnu i byn med samma namn inom Gällivare socken, Norrbottens län, och Åkeshov i Åkeshovs trädgårdsstad inom Bromma församling, Stockholms stad. (I b 1663. 29, 458, 880 och 869. 30.)

Öppnande av nya postanstalter.

1874-01-01--1961-05-31

Eskelhem

Enligt poststyrelsens beslut den 9 december 1873 skulle skolläraren Petter Göran Pettersson anställas som föreståndare för den poststation som öppnades i Eskelhem med 1874 års ingång. Han fick liksom sina kolleger det ursprungliga årsarvodet på 75 kronor höjt till 150 kronor genom poststyrelsens beslut den 23 april 1874.

Vid den allmänna kommunalstämman med Eskelhems församling i skolhuset den 30 januari 1879 behandlades i 5:e paragrafen frågan om poststationens belägenhet. Pettersson hade utan någon föregående kontakt med postmästaren flyttat poststationen från skolhuset till sin bostad. Stämman fann vid överläggning att "med fästet avseende på att poststationen icke endast är för Eskelhems socken ensam, utan jämväl för hela pastoratet (Eskelhems och Tofta socknar) så ansågs den nya poststationsplatsen lämpligare än den förutvarande".

Poststationens läge var emellertid inte socknens eller föreståndarens ensak och postmästaren i Visby fann sig föranlåten att anmäla ärendet till poststyrelsen i ett brev den 26 februari 1879. Han uppgav därvid att poststationens nya plats (Petterssons bostad) var "belägen mer än 1/8 mil från skolhuset på vägen som leder till annexförsamlingen Tofta".

Detta var emellertid en avväg från den ordinarie postvägen, varför postföraren måste tillryggalägga 325 fot enkel sträcka för varje tur, "eller 1296 fot i veckan". Postmästaren tillade följande:

"Genom poststationens flyttning från skolhuset har församlingen gått miste om den brevbäring som i vanliga fall beredes genom skolbarnen, och när poststationen genom flyttningen blivit förlagd i ena änden av Eskelhems socken är det att antaga att personer som bo i socknens motsatta sida icke erhålla sina poster mer än på sin höjd en gång i veckan, nämligen söndagar, då poststationsföreståndaren lär finna sig vid kyrkan medhavande posten till utdelning därstädes.

Kommunens medgivande till poststationens flyttning har alltså icke kunnat lämnas på den grund att poststationen nu är till samma gagn för Eskelhems socken som då den var förlagd i skolhuset. Andra skäl för detta medgivande måste alltså finnas, och har otvivelaktigt medgivandet lämnats av den orsak att poststationsföreståndarearvodet skall utgöra en sorts ersättning till Pettersson för kommunala bestyr och tillökning i hans pension.

Genom besök på stället har undertecknad emellertid funnit att poststationen är förlagd i en tämligen tät bebyggd del av socknen; men kan det oaktat dock icke biträda den åsikt, att det må vara poststationsföreståndare medgivet att medtaga poststationen vart helst han behagar att flytta inom socknen, utan bör poststationen, enligt mitt förmenande, mera vara bunden

vid platsen än vid den person, som tillfälligtvis åtagit sig att förestå samma samt, så vitt möjligt är, så förlagd inom kommunen att den bereder den korresponderande allmänheten största gagn och lätnad, vilka senare fördelar ingalunda blivit Eskelhems kommun tillgodosedda genom poststationens flyttning; Och då härtill kommer, att vägen, som posten har att färdas, genom nämnde flyttning blivit längre och varav också torde följa ökad postföringskostnad, så vågar postkontoret i största ödmjukhet till Kungl. General Poststyrelsens prövning överlämna huruvida Eskelhems poststation må förbliva förlagd å dess nuvarande plats eller återförflyttas till skolhuset, därest nuvarande skolläraren skulle befinnas hugad att samma emottaga".

Jag tror mig kunna läsa mellan raderna att postmästare Lindqvist helst hade sett ett beslut av poststyrelsen om att den nytillträdde skolläraren skulle överta poststationen. Men så blev det inte, utan poststyrelsen skrev den 7 mars 1879 till postkontoret i Visby att ärendet fick "därmed bero".

Poststationsföreståndare Pettersson sände med denna skiss för att klargöra de förändrade förhållandena genom poststationens flyttning från skolhuset till hans bostad.

Det blev inte heller fråga om någon kort period som poststationen fanns i det petterssonska hemmet. När Petter Göran avlidit den 12 mars 1897, fick postmästaren godkänt åtgärden att "under tiden 13/3 - 30/4 97 uppehålls befattningen utan kontrakt mot enahanda ersättning av P:s änka".

Med enahanda ersättning avsågs de 150 kr som Pettersson haft varje år efter poststyrelsens beslut den 23 april 1878. Den 7 april 1897 skrev poststyrelsen under ett kontrakt med änkan Fredrika A J Pettersson om att omhänderha poststationen. Nu fördes frågan om poststationens läge inte ens på tal. Efter nio år blev det ändå aktuellt med flyttning, nu till ett annat skolhus än där poststationen fanns vid starten 1874. Folkskolläraren Oskar Emil Henriksson blev föreståndare i mars 1906 med 300 kr i årsarvode.

Av skäl som jag inte lyckats finna övertog fanjunkaren Gabriel Johannes Bolin poststationen den 1 april 1908. Jag brukar inte redovisa tråkigheterna i stora bokstäver men måste här nämna att efter hans avstängning från tjänsten den 28 januari 1912 fick Hilda Maria Viktoria Ahlström uppehålla befattningen på förordnande under tiden 29 januari - 31 mars, varefter hon fick ett kontrakt (diarienummer 1 B 2549/1911).

Poststationen fick åter stabilitet men kunde med det ringa hushållsunderlaget naturligtvis inte försvaras kostnadsmässigt när efterkrigstidens rationaliseringar sattes in. Den drogs in med maj månads utgång 1961. I postmusei bildarkiv finns en bild av Eskelhems poststation, enligt uppgift tagen 1939 (negativnummer 5208.D).

1875-01-01--1961-05-31

Västergarn

Som nämnts i andra sammanhang fick Gotland 46 nya poststationer med 1874 års ingång som en följd av att postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen. Förberedelserna hade gjorts i god tid och i ett nio foliosidor långt brev den 17 maj 1873 gjorde länsstyrelsen en sammanfattande redovisning av planen. Brevet innehöll inledningsvis en intressant återblick på gotländsk postgång sedan 1825. Genom nyinrättade linjer under den perioden och viss justering av kronobrevbäringen (lantposten) hade man "åstadkommit utväxling av post en gång i veckan med varje pastorat, något som synes fortfarande kunna läggas till grund för en blivande postutväxling av såväl tjänstebrev som enskilda försändelser, så att den nu ifrågakända förändringen huvudsakligen skulle komma att bestå däruti, att all postforsling och expedition övertoges av postverket. Med en sådan förändring torde dock böra följa vissa förbättringar, åsyftande större säkerhet, ordning och skyndsamhet i postutväxlingen, ävensom större bekvämlighet för befolkningen, där sådant låter sig göra utan anmärkningsvärd kostnad. För befordrande av ordning och säkerhet böra, såsom av Eder ock blivit förutsatt, poststationer eller brevemottagningsanstalter öppnas, där sådana erfordras".

Den följande detaljerade planen upptog inte bara sträckningen för nya postföringslinjer utan också uppgift om namn på de socknar där poststationer borde inrättas. Målsättningen var minst en poststation inom

varje pastorat, d v s inte riktigt så hög målsättning som vid riksdagens beslut i december 1873, då det talades om en poststation i varje socken men med tillägget "där så behövdes".

Västergarn hörde sålunda till en av de socknar som i förslaget inte kom i fråga för en egen poststation vid 1874 års ingång. Socknen hör i nuvarande pastoratsindelning (1994) till Sanda pastorat, inom vilket område med fem socknar poststationer öppnades 1874 i Sanda, Mästerby och Hejde men inte i Västergarn eller Väte.

Behovet av en poststation visade sig emellertid och efter framställning beslöt poststyrelsen (diarienummer Tfk 1874:1478), att en poststation skulle öppnas med namnet Westergarn vid 1875 års ingång. Beslutet återfinns i ett brev till postmästaren i Visby, daterat den 22 oktober 1874.

Till föreståndare antogs skolläraren Carl Johan Pettersson med 150 kr i årsarvode. I ett personligt extra arvode fick han 110 kr från den 1 mars 1904. Detta fick han inte lyfta mer än under en årsperiod, för han avled den 26 februari 1905. Förmodligen vikarierade för honom redan vid dödsfallet folkskolläraren Lars Erik Sahlsten, som blev formellt tillsatt som föreståndare den 1 juli 1905 med 150 kr i årsarvode. Detta höjdes till 180 kr den 1 augusti 1916.

Genom poststyrelsens beslut den 18 augusti 1917 (diarienummer 1 b 2388/17) tillsattes från den 1 oktober 1917 fröken Fanny Matilda Elisabet Alvin som föreståndare. Den 1 mars 1939 var det Astrid Frida Charlotta Friborgs tur att som ordinarie innehavare av befattningen börja svinga datumstämpeln. Med den förändrade strukturen för postdistribution på landsbygden som blev både nödvändig och verklig i motorismens framfart efter andra världskriget kunde poststationen i Västergarn ersättas med lantbrevbäring med juni månads ingång 1961. Poststationsföreståndare Friborg fick nu betjäna sina kunder från det rullande postkontoret i anslutning till deras bostäder i stället för att de som förut måste besöka poststationen i sådana ärenden.

På sid 32 reproduceras "prästabetyget" för Västergarns förste poststationsföreståndare

De som bor i området vid Västergarn har numera sin post genom lantbrevbäring från Klintehamn. På denna bild från 1964 lämnar lantbrevbäraren Astrid Friborg (till höger) post till affären i Västergarn.

1874-01-01--1961-05-31

Sanda

Utmed postföringslinjen mellan Visby och Klintehamn öppnades med 1874 års ingång en poststation i Sanda. Till föreståndare med 75 kr i årsarvode antogs mamsell Wendela Carolina Herlitz enligt poststyrelsens beslut i brev till postmästaren i Visby den 9 december 1873. Hon var dotter till kontraktsprosten Carl Herlitz. Han meddelade i ett brev till poststyrelsen den 20 december 1873 att hans dotter var förhindrad att ta emot befattningen. I stället förordade han folkskollärare J F Fredrikssons hustru Hedvig Fredrika Jacobina. Såsom omyndig kunde hon inte antas, men man löste det hela på så sätt att hennes make antecknades som poststationsföreståndare medan hon i realiteten fullgjorde sysslan. Anordningen hann inte träda i kraft förrän den 10 januari 1874, eftersom Kristoffersson måste inhämta skolrådets samtycke. Det framgår inte av handlingarna vem som skötte postsysslan under poststationens första period, men det av J F Kristoffersson under-tecknade kontraktet sändes den 18 februari 1874 till poststyrelsen av postmästare Axel Ehrenhoff i Visby.

Skollärare Kristofferssons årsarvode höjdes till 150 kr enligt poststyrelsens beslut den 23 april 1874. Med detta nöjde han sig inte utan begärde ytterligare förbättring i ett brev till poststyrelsen den 3 augusti 1874. Ur hans motivering citerar jag följande:

"Inom Sanda stations område, Sanda och Westergarn, finnes Visby läns medelbataljons chefsexpedition, Visby stifts medelkontraktsexpedition och tullstation, vars försändelser i ämbetsväg måste antecknas i s k fribrevsbok, för vilket ingen ersättning erhålles. Här är ock kronolänsmanskontor, som visserligen för tillfället för mera lägenhets skull låter försändelserna avgå genom Eskelhems poststation, men även någon gång avsänder dem, liksom en del ankommer genom Sanda. Dessutom finnes en hamn (Westergarns) med fyrbåk, tvenne handlande (en ägare av flera fartyg) med livlig handel på in- och utrikes orter. Så finnes här ock flere skeppare och många sjömän, så att brevväxlingen såväl å in- som utrikes (isynnerhet Amerika) ort är på stationen härstädes tämligen stor".

Framställningen vann inte gehör i poststyrelsen. Kristoffersson hade inte bättre framgång med en ny skrivelse i samma ärende den 15 december 1875, då poststyrelsen blott svarade att ingen ändring i ersättningen kunde ske utan föregående kontraktsuppsägning. Denna utväg valde han, när han skrev på nytt i samma ärende den 9 februari 1878 och avslutade brevet på sätt som illustrationen på nästa sida visar.

Hos Kongl. General-Poststyrelsen får jag därför på grund af härefter anförda Skäl förklarad anhålla om entledigande från poststationsföreståndarebefattningen i Sanda och varden det mellan Kongl. General-Poststyrelsen och underseknad den 23 April 1874 upprättade kontrakt härmedelst uppsagt.

Skulle deremot Kongl. General-Poststyrelsen finna rättvist och skäligt att höja arvudet för poststationsföreståndarebefattningen i Sanda till 300 kronor årligen, förklarar jag mig härmed villig att vidare vid befattningen kvarstå.

Sanda Poststation den 9 Februari 1878
 J. F. Kristoffersson
 Poststationsföreståndare

Denna gång lyckades han få årsarvudet höjt till 220 kr genom poststyrelsens beslut den 8 april 1878. Det gick emellertid inte utan vidare, eftersom poststyrelsen förhörde sig med länsstyrelsen, som genom länsman Johan Smedberg fick förslaget att anställa kyrkvärden Johan Eklund. Denne bodde "vid Stenuse i Sanda på omkring 2000 fots avstånd från nuvarande poststationen och utvid postlinjen Visby-Klintehamn". Valet av denna plats skulle ha påverkat väglängden för de från Sanda utgående lantbrevbärarna, vilket beräknades ha medfört högre kostnader för postverket än skillnaden mellan Eklunds betingade årsarvode på 200 kronor och det belopp på 220 kronor, till vilket Kristoffersson senare förklarade sig beredd att nedsätta sina anspråk.

När järnvägen öppnades för allmän trafik var en station anlagd med namnet Sanda. Den låg på ett avstånd från kyrkbyn. Vanligtvis brukade vid sådana tillfällen kyrkbyns poststation dras in och kunderna hänvisas till en med järnvägsstationen förenad poststation. Så blev dock inte fallet nu, utan poststationen i Sanda fick behållas oförändrad och en postföring organiserades mellan tågen och poststationen. I personalmatrikeln antecknades att Kristoffersson "ombesörjer posttransporter mellan poststationen och järnvägsstationen". I tidtabellen angavs detta från början på det sätt som

framgår av illustrationen på sid 3. Senare gick man över till att i tågposttidtabellerna använda beteckningen (ej f.) på sätt som framgår av illustrationen nedan, där understrykning av minuttalen görs för att markera tidpunkter mellan kl 18.00 och 06.00.

Roma—Klintehamn.

(Från och med den 13 februari 1905.)

Fk.	Fk. Brl.				
Tåg 2.	Tåg 4.	Km.			
8 ⁵⁰	6 ²	—	Roma (ej f.) 251, 252...	8 ⁰	5 ²⁰
9 ⁷	6 ¹⁹	6	Isum	7 ⁴⁸	5 ⁵
9 ²⁴	6 ³³	10	Bander	7 ³⁵	4 ⁴⁶
9 ⁴⁹	6 ⁵⁵	18	Sanda (ej f.)	7 ¹²	4 ¹⁵
10 ⁰	7 ²	23	Klintehamn	7 ⁰	4 ⁰
				Tåg 1.	Tåg 3.
				Skd.	
				Fk. Brl.	Fk.

Genom poststyrelsens beslut den 12 januari 1904 fick Kristoffersson efter framställning (diarienummer TfK 1903:1475) ett extra arvode av 220 kr om året för att ansvara för transporten mellan tågen och poststationen. Hans årsarvode för arbete med poststationen höjdes från 1914 års ingång till 300 kr, men det var snart dags för honom att avgå av åldersskäl. Det fanns ännu inte något pensionssystem för avtalsanställd personal, men han beviljades genom poststyrelsens beslut den 6 april 1915 (diarienummer II:874/1915) ett s k ålderdomsunderstöd med 200 kr om året att utgå när han avgick. Hans efterträdare blev Hilda Anna Johanna Kristoffersson.

Poststationen gick så småningom från skollärläskten och den 1 augusti 1952 tillträdde Valborg Matilda Lingström, född Öberg. Med maj månads utgång 1961 drogs poststationen in.

1948-09-01--1961-05-31

Gotlands Väte

Allt färre poststationer öppnades efter andra världskrigets slut, när man i stället siktade in sig på större enheter med betjäning till omkringliggande landsbygd genom lantbrevbäring. Under 1948 tillkom totalt 16 nya poststationer, av vilka nio var "filialer" till postkontor i städerna. Bland de sju som öppnades på ren landsbygd fanns den med namnet Gotlands Väte, öppnad den 1 september 1948 (diarienummer 1 B 169.48). Nils Enar Eneqvist blev föreståndare. I den stora omorganisation som genomfördes för det gotländska postnätet under 1960-talet blev poststationen indragen med maj månads utgång 1961.

Postverkets mjuka personalpolitik möjliggjorde "omskolning" från poststationsföreståndare till lantbrevbärare. Så blev t ex fallet i Väte, där bilden togs vid lantbrevbärarens besök i affären, som vid fotograferingstillfället år 1964 uppgavs ha varit öns enda postorderfirma.

1874-01-01--1961-05-31

Hejde

I länsstyrelsens brev den 17 maj 1873 till poststyrelsen med planering för den omorganisation som betingades av att ansvaret för kronobrevbäringen skulle överföras på postverket anfördes att *"från Klintehamns postexpedition bör utgå en linje med gående post dels till Hejde, och dels till Eista, med brevmottagningsställen i bägge dessa socknar i närheten av kyrkorna"*. Med uttrycket brevmottagningsställen avsågs vad vi kallar poststationer, något som speglas i poststyrelsens beslutsskrivelse den 9 december 1873. Under de månader som förflöt mellan de båda nämnda skrivelserna hade preliminära avtal träffats med postförare och poststationsföreståndare.

Sålunda hade poststyrelsen godkänt ett förslagskontrakt med fjärdingsman Hederstedt i Hejde om gångpost med två turer i veckan på den en mil långa linjen mellan Klintehamn och Hejde med en ersättning av 50 öre per mil. Till föreståndare för den nya poststationen i Hejde antogs skolläraren Carl Petter Blomberg. Hans årsarvode på 75 kronor höjdes till 150 kr genom poststyrelsens kollektiva beslut den 23 april 1874, berört på flera ställen i detta häfte.

Med lantbrevbäringens införande på Gotland från 1878 års ingång var poststationen i Hejde föreslagen till indragning. Så snart detta kommit till Blombergs kännedom tog han vara på första tillfälle att bege sig till Visby.

Det blev ett för Hejde socken framgångsrikt besök och ur ett av de många brev som postmästare J A Lindqvist skrev till poststyrelsen på hösten 1877 hämtar jag följande text: *"Poststationsföreståndaren i Hejde har varit här och frågat sig före, huruvida det ansågs möjligt att stationen därstädes finge bibehållas mot villkor att kommunen antingen iklädde sig att betäcka den brist som uppstår vid stationen eller gottgöra Kungl. Postverket en viss summa pr år"*.

Poststationen räddades i sista stund efter en formell framställning från kommunen sedan Blomberg gått med på minskning av ersättningen från postverket. I personalförteckningen gjordes följande anteckning: *"Nuvarande föreståndare har förbundit sig att från 1878 års början under fem år mot arvode av 75 kr bestrida befattningen"*.

Någon ändring blev det inte efter fem år och när folkskolläraren Salomon Peter Herman Dalström tog över i december 1896 var årsarvodet alltså 75 kr. Det höjdes emellertid genom poststyrelsens beslut den 8 april 1904 till 125 kr, vartill kom ett tillägg på 50 kr från 1913 års ingång. Ett nytt beslut den 28 juni 1916 gav Dalström en årsersättning på 240 kr.

Andra föreståndare tog vid innan ansvaret fördes över på Greta Gunhild Erika Johansson den 1 april 1954. En stor omorganisation av postnätet medförde indragning av poststationen med maj månads utgång 1961.

Klintehamn

1848-01-01--

Visserligen noterar vid namnet Klintehamn för en postanstalt så tidigt som med 1848 års ingång men hembygdssamlade filatelister kan inte finna den dokumenterad med någon datumstämpel förrän tidigast 1860, då den fick status av postkontor (formellt postexpedition till och med 1881 enligt då gällande terminologi).

År 1830 hade postverket börjat anställa s k postuppsyningsmän, huvudsakligen avsedda för de nordligaste, glest befolkade delarna av landet, där man inte kunde räkna med annat än mycket obetydlig trafik. I terminologin har sådana postanordningar kallats för *postuppsyningsmansplatser*. Mellan Böda på Öland och Klinte förekom postföring av entreprenörer enligt särskilda avtal, huvudsakligen under vintertid när ångbåtstrafiken mellan Visby och Västervik inte fungerade. År 1844 utbjöds vinterpostföringen mellan Böda och Klintehamn på entreprenadauktion och handlanden Erik Gardell vann tävlan. Han fick ansvara för transportererna på denna led mot 45 riksdaler för enkel färd med jakt och mot 28 riksdaler för motsvarande med annan båt. Det var emellertid inte denne som antogs till postuppsyningsman, när en sådan anställdes i Klintehamn från 1848 års ingång, då för övrigt avtalet om postföring överfördes till ordningsmannen i Borgholm Johan Söderström. Till postuppsyningsman i Klintehamn antogs sjötullvaktmästaren Wahlgren. Samtidigt anställdes en postuppsyningsman i Böda, varom jag berättat i posthistoriskt häfte nr 215, "*Postuppsyningsmansplatser*".

Postföringen mellan Böda och Borgholm genomfördes för sista gången i april 1858 men den har i modern tid förekommit några gånger i PR-syfte för Posten.

Tid: 18 juli

Arrangemang: postrodden Öland-Gotland, Klintehamn.

Arrangör: Posten m fl.

Motiv: samma som postrodden 17/7 och 19/7.

Adress: Postkontoret, Minnespoststämpel

»Postrodden 18/7», 621 20 VISBY.

(Sth Södra 1987:144)

Postrodden utgår från Böda, Löttorp fredagen den 17 juli och beräknas anlända till Klintehamn lördag den 18 juli. Avgår sedan från Klintehamn kl 14.00 och beräknas anlända till Sandby, Löttorp den 19 juli.

Klintehamns samhälle fick inte mindre betydelse som postort på grund av den upphörda postföringen. En framställning att få den befintliga postanordningen utbytt mot ett förvaltningspostkontor hade framgång. Postkamreraren Pontus Winroth yttrade sig om framställningen i samband med verkställd utredning om paketposten mellan Stockholm och Västervik samt utvidgning av postförbindelserna på Gotland. Om den sistnämnda punkten skrev han bland annat följande i sitt fem sidor långa uttalande den 7 december 1859:

"Vidkommande därnäst frågan om inrättande av postexpedition vid Klintehamn, så, enär denna lanthamn är i avseende å handel och rörelse en av de förmämsta å ön, samt de med en sådan inrättnings förenade kostnader skulle, då arvodesanslag av 300 riksdaler till en därstädes anställd postuppsyningsman redan finnes å Stat medgivet, komma att inskränka sig till 400 riksdaler årligen, vilken tillökade utgift bör till största delen bliva postverket ersatt genom de nya portointrader, som antagas komma att inflyta för brev, som nu från och till Klintehamn befordras som lösbrev, hemställer Kontoret vördsamt om ej Styrelsen skulle anse skäl att den begärda nya postexpeditionen i underdånighet till inrättande tillstyrka".

Den föreslagna tillstyrkan gjorde poststyrelsen enligt Winroths önskan och genom ett kungligt brev den 27 januari 1860 fick poststyrelsen rätt att gå till handling. Naturligtvis sökte postuppsyningsman Wahlgren den då ledigförklarade chefstjänsten (diarienummer Kl 1859:1717) men han kom inte i fråga. I stället tillsattes en pensionerad men ändå blott 46 år gammal militär, nämligen Henrick Leche. Han hade blivit underlöjtnant vid Gotlands nationalbeväring 1841, löjtnant 1846 och kaptan 1858. Efter hans död i januari 1868 sökte och fick Johan Ferdinand Linders befattningen. När denne befordrades till postmästare i Värnamo 1878, blev Magnus Alfred Lövgren hans efterträdare och fick uppleva att chefstiteln ändrades från postexpeditör till postmästare vid 1882 års ingång, då termen postexpedition upphörde för de små postkontoren.

Lövgren utnämndes till postmästare i Vingåker 1893. Den då uppkomna vakansen utnyttjades till att organisera om postkontoret i Klintehamn till en poststation. Samtidigt beslöts att postkontoret i Borensberg i Östergötland skulle förändras till poststation. Postinspektören i östra distriktet anmodades i ett brev från poststyrelsen den 5 december 1893 att inkomma med förslag å lämpliga föreståndare för de nya poststationerna liksom uppgift under vilka postkontor de skulle förläggas. Samma fråga gällde också under vilket postkontor poststationen i Hejde skulle lyda. Den hade tillhört Klintehamns förvaltningsområde. Valet föll på Visby för båda poststationerna.

Postinspektören lät ledigförklara befattningen som föreståndare för poststationen i Klintehamn och fick ansökningar från läraren vid Klinte högre folkskola Karl Herman Brodén, fröken Magdalena Ottilia Hägg, f d urmakaren Johan Fredrik August Nordstedt samt f d handlanden Olof Petter Olin. Ordföranden i Klinte kommunalnämnd, godsägaren Willy Wöhlers, lämnade ett utlåtande om sökandena och poststyrelsen fick dessutom en

petition, undertecknad av representativa personer inom Klinte kommun till förmån för lärare Brodén.

Valet föll också på den sistnämnde och poststationen inrymdes i folkskolans hus, *beläget vid allmänna landsvägen, 8 à 10 minuters väg från affärscentrum, det s k 'Hamnen'* enligt postinspektörens rapport. Brodén fick 480 kr i årsarvode men han fick inte glädje av detta så värst länge. Lantpoststationen drogs nämligen in den 21 september 1898 och kunderna hänvisades till järnvägsstationen för sina postärenden. Där ansvarade ingenjör August Båth för postsysylan. Han efterträddes dagen efter sin död den 7 september 1899 av stationsskrivaren Axel Lindqvist.

Det kan möjligen ha funnits två poststationer i Klintehamn under en kort övergångsperiod. Enligt anteckningar i personalliggaren öppnades nämligen stationen i Klintehamn redan den 1 juli 1898, således nära två månader innan järnvägen togs i bruk för allmän trafik. Samtidigt öppnades enligt anteckningarna i denna liggare en poststation i järnvägsstationen med Båth som föreståndare, detta trots att den uppsagde Karl Herman Brodén antecknats för ett förordnande utan kontrakt med 600 kr per år, en anteckning som överstrukits med tilläggsanteckningen "*pst indr d 21/9 98*". Studium av poststyrelsens brev till postmästaren i Visby den 2 juni 1898 kan lämna klarhet i hur härmed sig förhåller. Originalen torde finnas tillgängligt vid huvudpostkontoret i Visby.

Axel Lindqvist tog över poststationen den 8 september 1899 och fick 1903 sitt årsarvode fastställt till 600 kr jämte ett biträdesanslag på 480 kr. Flera höjningar följde i takt med överenskommelser mellan posten och järnvägen. År 1924 hade trafiken ökat så mycket att post och järnväg måste skiljas åt. Posten flyttades till Donnerska huset med Nanny Nilsson som föreståndare. Hon fick senare efternamnet Svanborg och hade titeln stationsmästare från den 1 april 1946, då poststationen fick status av postexpedition. Efter hennes pensionering tog Harald Danielsson över (1961-1984), följd av Karl-Erik Karlsson (1984-1990). Den generella omorganisationen under 1970-talet medförde termen lokalpostkontor, med prefixet lokal slopat 1986. Postmästare Marianne Karlsson fick 1990 ta över ansvaret för service till de drygt 1700 hushåll, som betjänas av postkontoret i Klintehamn.

Harald Danielsson var en god representant för "modern tids" postmästare i Klintehamn.

Ur personaltidningen PS NR 17/1982

Lyckad postrodd Böda-Klintehamn

På 1800-talet gick stora postjakter mellan Gotland och Öland, men när vinterisen och det hårda vådret kom, fick jakterna bytas ut mot de gamla hederliga postroddarna. Då var det bara de så kallade tvåmänningarna, små kombinerade rodd- och segelbåtar, som kunde ta sig fram. Många sjömän återvände aldrig. Postrodden mellan Klintehamn och Böda i mitten av augusti, var tänkt som ett minne över dessa postroddare.

Postkaggen som skulle föra posten från Gotland till Öland och tillbaka började sin färd i Visby. Utanför posten på Donners Plats, tutade postiljonen Gunnbritt Nordahl i posthornet och förkunnade avgång för postdiligensen. Klockan var åtta på fredagsmorgon och framför den gamla vagnen stod nordsvenska "Hemil" förspänd. Gunnbritt Nordahl och Lennart Pettersson, dagen till ära iförda postuniformer från postmuséet, började sin drygt tre mil långa färd till Klintehamn, där postbåten låg och väntade. Under färden stannade ekipaget på olika ställen, där folk hade möjlighet att skicka post på ett litet annorlunda sätt.

Trångt i kaggen

Alla de 3 000 specialgjorda vykortet såldes som smör denna soliga sommar dag. Det postades så mycket brev och kort, att allt inte rymdes i postkaggen utan fick fraktas i postsäckar. När postdiligensen kom fram till Klintehamn var det postroddarnas tur att ta över ansvaret för postkaggens vidare frakt. När postkaggen förseglats av postmästare Gudrun Gottberg, surrades den fast i tvåmänningen. Åke Kihlén,

Gunnar Hammerin och Leif Pettersson lyfte till sist ner fatet med gotlandsdricka innan de lämnade hamnen för att segla de 36 sjömil till Böda på Öland.

Snabb överfärd

Vinden blåste från rätt håll och överfärden tog 14 timmar. Det innebar att man var framme i Böda redan fyra på morgonen. Då blev det tid att vila men åtta timmar senare rundade postbåten piren vid Böda och den blev livligt applåderad av tusentals åskådare. Så snart man kommit till kaj överlämnades kaggen med posten från Gotland till den öländske postiljonen Arne Magnusson, till vardags försäljningschef på postkontoret i Kalmar och också den som höll i arrangemangen på Öland. Han hade anlänt på förmiddagen till Böda per postdiligens från Löt-torp – en åkvagn förspänd med två hästar och med kusk och postiljon i tidsenliga kläder.

De flesta av åskådarna passade nu på att posta försändelser som skulle följa med på återfärden till Gotland. Det mesta packades i kaggen men en del fick inte plats och packades i vatten-

täta postsäckar. Både kagge och säckar förseglades med lack innan de transporterades till båten. Tunnan lämpades ombord och skepparen surrade fast den vid förliga toften. Exakt klockan två lossade man förtöjningarna och båten roddes ut en bit på havet innan seglen sattes.

Postrodden blev en stor succé både bland den bofasta befolkningen och bland turisterna. Och för Postverket blev det en stor PR- och försäljningsframgång. 2 000 frankerade kort med Ölandsnipan som motiv såldes.

Postrodd nästa år?

På söndagen väntade man i Klintehamn på att postroddarna skulle komma tillbaka. Samtidigt anordnades "Allmogebåtens dag". Kappseglingen "Postkaggen" genomfördes och vinnarna får äran att genomföra nästa års postrodd. Som pris fick de en vandringspokal i form av en postkagge.

Plötsligt vändes folkmassans blickar mot horisonten – och se, där siktades den lilla tvåmänningen! 14 timmar till Öland och timmar tillbaka, en lyckad färd, och det enda som dagens hjältar hade ont av var några blåsor i händerna. Alla vara överens om att postrodden var ett lyckat arrangemang och hoppades på att den går att genomföra igen. Åke Kihléns dikt uttrycker vad som för ett hundratal år sedan var bister verklighet.

*"Det var på denna enda väg de kom
öarnas sändebud
i bräckliga farkoster, förda av
vilja och vindar
vågade de sina liv.
Medförande budskap från
ordens hemvist
till tankens yttersta skär."*

Text: Margiða Englund
Folke Sundholm

Järnvägssträckan Klintehamn-Hablingbo

Sydvästra Gotlands järnväg (med signaturen SGJ) fick koncession för den 27 km långa järnvägen mellan Klintehamn och Hablingbo den 13 maj 1913, men det skulle dröja mer än ett decennium innan järnvägen blev färdig för trafik. Efter provisorisk godstrafik sedan augusti 1923 öppnades banan för allmän trafik den 7 juni 1924. Den övertogs av Klintehamn-Roma järnväg vid 1927 års ingång och samförvaltades med Slita-Roma järnväg under något mer än ett decennium. Gotlands Järnvägar arrenderade hela sträckan under ett år innan järnvägarna förstatligades den 1 juli 1948. Trafiken på hela sträckan Romakloster-Hablingbo lades ned den 10 juni 1953.

Den sent tillkomna järnvägen kom inte att påverka poststationsbeståndet i nämnvärd grad. Vi fortsätter emellertid vår tänkta resa söderut från Klintehamn och gör den avstickare som behövs för att också få en bild av en poststation som fanns innan järnvägen kom till stånd.

Vi passerar först anhalterna **Depps** och **Kaupe**, båda utan postservice.

1924-06-07--1962-04-30

Levide

När järnvägen togs i bruk för allmän trafik, öppnades en poststation i Levide med namnet **Levide** till 1940 års utgång; därefter Levide. Flera handlande i och vid affären vid den s k Levide Korsgata var efter varandra anställda som poststationsföreståndare, bland dem Gerd Signe Margit Stengård från mars 1949. När poststationen drogs in med april månads utgång 1962, blev ersättningen lantbrevbäring i kombination med ett postombud som redovisade sina transaktioner till postexpeditionen i Hemse. Postombudet kunde avvecklas den 30 juni 1966 utan men för kunderna, som hade hunnit vänja sig vid att lantbrevbäraren gav full service. I postombudets datumstämpel fanns gravyren HEMSE POB 2.

Burge

Länsstyrelsens brev till poststyrelsen den 17 maj 1873 med planering för organisation av Gotlands postnät i anslutning till kronobrevbäringsreformen upptog bland annat att man skulle "*å nuvarande postlinjen Klintehamn - Hemse inrätta brevmottagningsställen i Levide vid Burge gästgivaregård eller Skogs häradshövdingeboställe*". Gästgivaregården och Skogs tingsställe låg enligt de handlingar jag haft tillfälle att läsa på mycket kort avstånd från varandra. I poststyrelsens beslut i brev till länsstyrelsen och till postmästaren i Visby den 9 december 1873 heter det bl a att skrivaren Carl Olof Sandström skulle antas till föreståndare för poststationen i Burge med 75 kronor i årsarvode. Poststationen förlades till tingsexpeditionen.

Den 23 april 1874 anmälde Sandström i ett brev till poststyrelsen att han hade för avsikt "*att under loppet av nästinstundande juni månad avflytta från orten*" och bad om entledigande från och med den 15 juni. Den 23 maj 1874 skrev han på nytt till poststyrelsen och uppgav sig inte kunna skriva under det erhållna kontraktsexemplaret avseende ett till 150 kr höjt årsarvode, eftersom han redan utbett sig sitt entledigande.

Samtidigt förelåg hos poststyrelsen en ansökan från Amanda Linders, dotter till avlidne postinspektorn i Visby Johan Linders, om anställning som poststationsföreståndare i Burge med 200 kr i årsarvode. Hon var syster till dåvarande postmästaren i Klintehamn, även han med förnamnet Johan liksom fadern.

Några veckor efter att ansökan från fröken Linders kommit, fick poststyrelsen också en ansökan från tingsskrivaren Hjalmar Snöbohm, till vilken bilades ett mycket gott vitsord, undertecknat av häradshövdingen och domhavanden i Gotlands södra domsaga. När denna ansökan med tillhörande bilagor föredrogs i poststyrelsen den 16 juni 1874, försågs den med anteckningen "*ansågs sedan kontrakt redan den 2 dennes blivit med annan person upprättat, ej f n böra till vidare åtgärd föranleda*".

Amanda Linders var sålunda antagen. Hon började sitt arbete den 16 juni 1874 med poststationen förlagd till handlanden Adolf Petter Elvius' boningshus. Fröken Linders gick efter en tid i giftastankar och blev vid fullföljande av dessa "automatiskt" omyndig enligt den tidens lag. Därigenom hade hon inte rätt att på eget ansvar vara poststationsföreståndare. Löjtnant Abraham Langes dotter Ebba sökte befattningen i ett brev till poststyrelsen, daterat den 11 augusti 1875. Efter postmästare Linders' tillstyrkan skrevs i poststyrelsen ut ett kontrakt den 13 september 1875 för Ebba Lange att gälla från den 25 september 1875 med 150 kr i årsarvode, således 50 kr lägre än vad hon begärt i sin ansökan. Den 2 maj

följande år begärde hon tjänstledighet en månad "för egna angelägenheters utförande" och föreslog Adolf Elfvius till vikarie. Postmästare Linders i Klintehamn beviljade ledigheten. Samme vikarie förordnades när hon genom postmästarens beslut den 28 juni 1876 beviljades ledighet även under juli "på Mamsell Langes eget ansvar".

Ebba Lange lämnade efter denna ledighet sin avskedsansökan på grund av ringa avlöning "och då vid Burge gives föga tillfälle till någon biförtjänst". Den ledigblivna befattningen söktes nu av Adolf Elfvius men före tillsättning ville poststyrelsen låta undersöka om det verkligen behövdes en poststation i Burge. Under utredningen tillfrågades länsstyrelsen i ett brev från poststyrelsen den 14 augusti, som efter rådslag med bl a kronofogden meddelade i ett brev till poststyrelsen den 26 oktober 1876, dels att

"enligt Konungens Befallningshavandes åsikt, poststationen vid Burge icke kan utan olägenhet för orten indragas, dels att Konungens Befallningshavande, som sökt inhämta upplysning om lämplig person, som kunde vara villig att emot hittills bestämt arvode åtaga sig föreståndarebefattningen vid nämnda station, icke funnit någon sådan; hemställande Konungens Befallningshavande, att Handlanden Elfvius måtte till sagde befattning tills vidare förordnas emot det arvode han föreslagit, helst den meddelade uppgiften om rörelsens vid ifrågavarande poststation synes utvisa att densamma är i tilltagande och bör lämna tillgång till bestridande av det föreslagna förhöjda arvodet".

Det rörde sig om 200 kr och med detta årsarvode antogs Adolf Elfvius till poststationsföreståndare enligt poststyrelsens beslut den 24 november 1876. Med samma arvode övertog handlanden Jakob Per Anton Jakobsson poststationen den 1 oktober 1891. Han avled den 23 november 1901 och från samma dag förordnades folkskolläraren Jakob Reinhold Cederlund att uppehålla befattningen. Han tillsattes sedan med ett formellt avtal från den 1 april 1902, alltjämt med ett årsarvode på 200 kr. Detta var oförändrat, när schaktmästaren Sven Axel Emil Leonard Linder tog över befattningen med april månads ingång 1907, sedan folkskollärare Cederlund sagt upp sitt kontrakt efter förvägrad höjning av årsarvodet till 360 kr. Poststationen flyttades då från Levide sockens västra del till det drygt 2 kilometer närmare Hemse belägna Skogs. Postinspektör Adolf Malmgren hade dessförinnan "inhämtat vederbörande landstatstjänstemäns yttrande rörande lämpligheten av poststationens förflyttning till Skogs". Kronofogden och länsmannen hade tillstyrkt förflyttningen under förutsättning att linjen Hemse-Burge omreglerades till en ringlinje Hemse-Burge-Gerum-Hemse, vilket dock inte kunde genomföras förrän från den 1 juli 1907.

I ett brev till poststyrelsen, undertecknat av bl a kommunalstämmans ordförande Reinhold Cederlund, klagade emellertid många korrespondenter mot poststationens flyttning och sedan postinspektören förklarat bakgrunden, ansåg poststyrelsen vid föredragning den 15 maj 1907 att klagoskrivelsen inte borde "till vidare åtgärd föranleda". Fortsatta klagomål ledde emellertid till att folkskolläraren Reinhold Cederlund återtog poststationen med 300 kr i årsarvode, varvid den återflyttades till hans mera

centralt belägna bostad, troligen redan 1908. Rörelsen var emellertid obetydlig och postinspektören anmälde till poststyrelsen den 14 december 1909, att han hade för avsikt "att upptaga till behandling frågan om berörda poststations indragning; och skall jag i sinom tid till Kungl. Styrelsen inkomma med vidare anmälan i ärendet".

I sinom tid betydde i detta fall en snar undersökning. I det sammanhanget uttalade sig länsman Emil Eneman den 21 februari 1910 för poststationens bibehållande och kronofogden yttrade bland annat följande i sitt svar till postdirektionen den 23 februari 1910:

"Om jag än, ehuru med tvekan, tillstyrkt indragning av Hejde poststation, varvid jag utgått från att en brevbärarelinje Klintehamn-Hejde skulle upprättas, något som jag sedermera upplysts om ej vara mening, kan jag därför icke vara med om att i allmänhet de poststationer indragas, som visa sig vara för postverket obetydligt eller ej alls indräktiga. Vad särskilt nu ifrågavarande Burge poststation beträffar, är den för de från Hemse postkontor ganska avlägset liggande socknarna Levide och Gerum av stor betydelse och kan ej ersättas genom en brevbärare".

Postdirektör Adolf Malmgren lyckades nu få Reinhold Cederlund att gå med på nedsättning av årsarvodet från 300 till 240 kronor och hemställde i ett brev till poststyrelsen den 8 maj om styrelsens beslut att Burge poststation skulle bibehållas tills vidare. I ett brev till postmästaren i Hemse den 31 maj 1910 meddelade poststyrelsen sitt beslut enligt postdirektörens förslag.

Den uppmärksamma läsaren har kanske noterat att jag tidigare titulerade Adolf Malmgren postinspektör men sedan postdirektör. Detta beror på den omorganisation som gjordes med distriktsindelningen vid årsskiftet 1909/1910. Den innebar enkelt sagt bland annat att postinspektionerna organiserades om till postdirektioner och chefernas titlar ändrades från postinspektör till postdirektör. Titeln postinspektor, som jag använt i något sammanhang, var den titel som i tidigt 1800-tal tillades de postmästare som var chefer för länshuvudstädernas postkontor.

Med järnvägens tillkomst drogs lantpoststationen Burge in. I postärenden kunde de som bodde på lämpligt avstånd besöka poststationen med namnet Levide, kort berörd i föregående avsnitt.

1918-01-01--1961-03-31

Stjärnarve

Vid Levide svängde järnvägen av i en nära nog rätt vinkel åt väster och passerade Stjärnarve innan den åter vände söderut. I Stjärnarve fanns redan innan tågtrafiken började en poststation med byggmästaren Olof Niklas Ferdinand Bergsten som föreståndare, född 1857. Han hade utnämnts i anslutning till poststationens tillkomst med 1918 års ingång och fick från starten 240 kr i årsarvode. Poststationen låg i byggmästare Bergstens fastighet och sköttes av tre personer med efternamnet Bergsten till och med 1955. Därefter tog Alma Linnéa Elisabeth Pettersson över. Hon var 58 år, när poststationen avvecklades med mars månads utgång 1961.

Stjärnarve hör till raden av tämligen unga poststationer, om vilka jag inte haft tillfälle att leta fram dokumentation.

1924-06-07--1953-06-09

Sproge

En poststation öppnades i Sproge hållplats när järnvägen uppläts för allmän trafik den 7 juni 1924. Platsvakten Hj. Hemander blev ansvarig för postsysslan. Han förefaller vid någon tidpunkt ha fått ett personligt kontrakt med postverket, varigenom poststationen inte räknades till de förenade ehuru postgöromålen fullgjordes i hållplatsbyggnaden. När han i juni 1949 skrev till postmästaren i Visby och på grund av hög ålder, 78 år, begärde sitt entledigande, fördes frågan om formell återförening av poststationen med järnvägen på tal.

Efter kontakt med trafikinspektören vid SJ beslöt poststyrelsen den 19 september 1949 att poststationen skulle förenas med järnvägsstationen från oktober månads ingång. Omsättningen var låg och vid järnvägens nedläggning den 9 juni 1953 drogs poststationen in. Ett postombud förstärkte lantbrevbäringen under en relativt lång övergångsperiod. I dess datumstämpel fanns gravyren KLINTEHAMN POB 2. Postombudet sköttes av Kerstin M E Johansson och drogs in med mars månads utgång 1961.

En indragning av poststationen i Sproge var på tal tidigt, nämligen vid en besparingskampanj under lågkonjunkturen i 1930-talets början. Poststyrelsen lät postdirektören undersöka vilka poststationer som sålde frimärken för högst 500 kr om året. Till dem hörde den i Sproge, men poststyrelsen beslöt efter utredning att den skulle få vara kvar tills vidare. En av de få poststationer inom östra distriktet, som drogs in som en följd av lågkonjunkturens besparingar var Skurugata, varom jag har berättat i boken "På post i Norra Småland".

Massindragning av poststationer ej påtänkt.

STOCKHOLM, söndag. (Press.) Inom generalpoststyrelsen överväger man f. n. en rationaliseringsfråga, som vällat en hel del oro både bland allmänheten och hos de postfunktionärer, som kommer att beröras av de ifrågasatta indragningarna. Det gäller de "småsmå" poststationernas vara eller icke vara. Man har infortrat yttranden från postdirektörerna, huruvida någon eller några av de poststationer, som ha en årlig uppbörd av högst 500 kr., anses böra bibehållas, dragas eller utbytas mot stationära lantbrevbäringar. Över hundralet postanstalter i landet komma under det fatala 500-kronorsstrecket, men därmed är ingalunda sagt, att alla eller ens huvudparten av dem skola försvinna.

Pressreportage har hört sig för i generalpoststyrelsen om frågans läge. På vederbörligt håll inom styrelsen synes man närmast vara böjd att betrakta det som en liten indiskretion av trafik-tjänstemännens fackorgan att ge offentlighet åt denna utredning, syn-

nerligast som densamma är så långt ifrån slutförd, att man blott fått in ett par tre yttranden. Först om några månader väntas utredningsresultatet vara klart. Postdirektionerna torde emellertid inte vara så värst pigga på indragning av de postanstalter det här gäller, och då även vederbörande korrespondenter gärna vilja behålla dem, är det all anledning förmoda, att styrelsen kommer att gå mycket varsamt fram vid den ifrågavarande rationaliseringen. Sannolikt blir det blott några få av de "småsmå", d. v. s. de allra obetydligaste i ekonomiskt avseende, som försvinna. Dessutom innebär det långt ifrån alltid en försämring av postförhållandena, om en liten poststation indragas, framhåller man. Om man nödgas tillgripa en sådan åtgärd, ordnar man givetvis med kompensation i en eller annan form, t. ex. stationär lantbrevbäring, lösväskbefordran o. s. v.

De poststationer i Östra distriktet, som ha högst 500 kr. i årlig uppbörd, äro följande: Halleby, Sproge, Basthult, Ekeryd, Lillie, Bosebo, Högsten, Ödhult, Spängenäs, Tista gård, Flaten, Fröskelås, Stortorp, Väderum, Ventzelholm, Vackerslätt, Skurugata, Blägda, Hädinge, Almnäs, Harsjön, Banke-
torp och Slättfall.

Ett centralstyrt pressmeddelande fick denna utformning i pressen i maj 1932.

1924-06-07--1953-06-09

Silteby

Även Silteby fick en poststationen i hållplatsen, när tågtrafiken började den 7 juni 1924. Poststationen blev liksom den i Sproge indragen när järnvägs-trafiken upphörde den 9 juni 1953. Ett postombud inrättades i stället med L J Norrby som ansvarig. Redovisningen av transaktioner skedde till postexpeditionen i Klintehamn, något som bland annat framgick av att postombudets datumstämpel hade gravyren KLINTEHAMN POB 1. Postombudet i Silteby drogs in den 30 september 1960.

Hablingbo

1874-01-01--1960-09-30

I posthistorisk häfte nr 219 har jag berättat om poststationen i Hablingbo. Den ingick i den grupp på 46 gotländska poststationer som öppnades vid 1874 års ingång i samband med kronobrevbäringsreformen. Den låg i folkskollärare Johan Söderbergs hus invid kyrkan under tiden 1882-1955. Han var föreståndare under 33 år, därefter hans dotter Laura Amalia från oktober 1915 till och med juni 1955. Därefter tog Ingrid Winarve över ansvaret och med oktober månads ingång 1960 ersattes poststationen med lantbrevbärning. Post och järnväg var inte förenade i Hablingbo.

1. Att Folkskolläraren Carl Joh. Pettersson
 2. född i Klänke d. 7 Mars 1844
 3. eger kristendomskunskap
 4. och är att begagna H. H. Natvard, gift och
 5. skolan för postbrevbärningen
 6. i Westergarn
 7. varder härmed på begäran intygadt att
 8. som möjligen
 9. befattning jag anser honom, såsom boende nära samman i invid kyrkan, särdeles lämplig
- Westergarn d. 14te Sept. 1874
- Carl Hertig
P. S.

Carl Petterssons frejdbetyg som han fick, när han ville bli poststationsföreståndare i Westergarn, är ovanligt såttillvida att det också rekommenderar honom till tjänsten. På nästa sida återges en reproduktion av protokollet vid den entrepreandauktion, som hölls för gängpostföringen mellan Sanda och Westergarn, när beslut hade fattats om att kronobrevbäringsreformen skulle revideras på så sätt, att en poststation också inrättades i Westergarn (diarienummer 1874: 6047/1478).

Copyright 1994 Erik Lindgren

Protokoll hållet vid Battershof i Sanda
den 18. September 1874 -

Öfverledning af Hvarje Majte Befruktningsskapsen.
des Anders den 7de i denna månad hade, genom Kurjer-
relsen från ^{Sachsenhausen} ^{Starna} ~~Starna~~ Sanda och angående
Sachsenhausen ~~Starna~~ denna dag blefuit bestämd till
förrättande af entreprenade auktation för in-
förändring af minsta anbudet af försörjningen af
Allmänna posten till gående till och från
Sanda poststation och Westergarns blifvande
poststation. De gånge i Hvarje Utslag från
och åter, att laga sin bönjan. Å dag och tid
som Hvarje Generalpoststyrelsen bestämmer,
på Hvarje präfning anbudets antaglighet jemväl
kränker att best, och skyldighet för en blifvande.
de entreprenis att antingen djelf eller genom
annan fullvet samt i öfrigt löpelig Manns-
person fastslappa denna post, och sedan Hvarje
Majte Befruktningsskapsens afvarande Skrif-
velse samt det dervid följade projektet han-
tratt, Guillet entreprenären, om hans antud an-
tages, att skyldig att underleveras och efterlefas,
blefuit upplästa samt derfarutan tillånangif-
vits, att ersättningsanspråket hade framställd
för Hvarje postförd mit, Skedde utrop, dervid
lästa anbudet afgafs af Handlanden Julius
Westberg på Westergarns namn. Det Hvarje
(Fyrtriffliga) ant. för Hvarje postförd mit -
Battershof som afvar - ^{Julius Westberg}
Suppläst, gusteratt och godkänt. Som afvar
Julius Westberg.